

ROZMAWIAĆ (287) *vb impf*

o oraz drugie a jasne (w tym w o 1 r. błędne znakowanie); w *inf* -maw- (21), -maw- (20); -maw- *BierEz* (3), *RejWiz*, *BielKron*, *RejPos* (2), *SkarŻyw* (5), *NiemObr* (2); -maw- *OpecŻyw* (2), *ForCnR*, *Mącz* (6), *Calag* (2), *LatHar*; -maw- : -maw- *CzechRozm* (6:7), *SkarKaz* (1:1); w pozostałych formach -maw- (176), -maw- (35); -maw- *OpecŻywSandR*, *SienLek*; -maw- : -maw- *OpecŻyw* (3:24), *KromRozm II* (2:1), *BibRadz* (4:2), *BielKron* (9:1), *Mącz* (7:1), *CzechRozm* (19:3), *SkarŻyw* (19:1).

inf rozmawiać (47). ◇ *praes 1 sg* rozmawiam (8). ◇ *2 sg* rozmawiasz (2). ◇ *3 sg* rozmawia (18). ◇ *1 pl* rozmawiamy (1). ◇ *2 pl* rozmawiacie (3). ◇ *3 pl* rozmawiają (17). ◇ *praet 1 sg m* -m rozmawiał (2), [rozmawiałem]. ◇ *2 sg m* -ś, -eś rozmawiał (2). ◇ *3 sg m* rozmawiał (55). *f* rozmawiała (8). ◇ *1 pl m pers* -smy, -esmy rozmawiali (5), -chmy rozmawiali (1) *RejWiz*. ◇ *2 pl m pers* -ście rozmawiali (1). ◇ *3 pl m pers* rozmawiali (35). *subst* rozmawiały (1). ◇ *fut 1 sg m* będę rozmawiał (2), rozmawiać będę (1); będę rozmawiał *HistAl*; będę rozmawiał : rozmawiać będę *BudBib* (1:1). ◇ *2 sg m* będziesz rozmawiał (1). ◇ *1 pl m pers* będziemy rozmawiać (2) *KwiatKsiąż*, *SienLek*, rozmawiać będziemy (1) *CzechRozm*. ◇ *2 pl m pers* rozmawiać będziecie (1). ◇ *3 pl m pers* rozmawiać będą (1). ◇ *1 du m pers* rozmawiać będziesz (1) *KromRozm II* y3. ◇ *imp 2 sg* rozmawiaj (14). ◇ *1 pl* rozmawiajmy (3). ◇ *2 pl* rozmawiajcie (1). ◇ *con 1 sg m* bym rozmawiał (1). ◇ *2 sg m* by rozmawiał (2). ◇ [1 pl m pers byśmy rozmawiali.] ◇ *2 pl m pers* byście rozmawiali (1). ◇ *3 pl m pers* by rozmawiali (1). *subst* by rozmawiały (1). ◇ *1 du m pers* byśwa rozmawiała (1) *CzechRozm* 224v. ◇ *impers praes* rozmawia się (1). ◇ *con* by rozmawiano (1). ◇ *part praes act* rozmawiając (44).

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde XVII* (z *Cn*) – *XVIII w.*

1. Wymieniać wypowiedzenia, toczyć rozmowę; dyskutować; loqui *Vulg*, *HistAl*, *PolAnt*, *Mącz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; colloqui *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Calag*, *Cn*; fabulari *Mącz*, *Vulg*, *Cn*; agere *Modrz*, *Calag*, *Cn*; disputare *Modrz*, *Calep*, *Vulg*; consultare *PolAnt*, *Cn*; sermonem habere *Mącz*, *Cn*; frui colloquio *Calag*, *Cn*; sermocinari *Calep*, *Cn*; ratiocinari *PolAnt*; cernere, disceptare *Mącz*; altercari, tractare *Vulg*; conferre *Cn* (250) : A támo [pies z wilkiem] ięli rozmawiać/ O fwyh żywoćiech powiedać. *BierEz* Rv; Gdy tak rozmawiali/ pán Iezus przylączył sie k niym *OpecŻyw* 167v, 44, 166; Tákże poźli poľpoľu ćicho rozmawiać/ Swe przygody ľpoľćnie ľobie wľpominaiąc. *RejWiz* 64v, 39; Producere amica colloquia in multam noctem, Dľugo w noc rozmawiać. *Mącz* 96d; *HistRzym* 103; *Calag* 239a; Sermocinor, Sermonem facio, loquor – Rozmawiam, na odmiane mowię. *Calep* 972b, 332a; A wľzedźy do boźnice/ mowiľ [św. Paweľ] beľpiecznie przez trzy mieľiace/ rozmawiać y námawiać do tego co naleźaľo kroľeľtwu Boźemu. *WujNT Act* 19/8, *Act* 19/9.

rozmawiać około czego [= o czym] (3): [ksiąźęta i miasta] vczynili ľwoy Syem w Smákaldiey/ tám nic inego/ iedno około chwaly Boźey rozmawiaľi *BielKron* 207.Cf »z sobą rozmawiać«, »rozmawiać przez znaki«.

rozmawiać co [= o czym] (15): A gdy ty rzeczy rozmawiali [apostoľowie]/ ľtanął pán Iezus w poľrodku ich *OpecŻyw* 169, 167v; Swawoľa [...] wdźięcznie a ochotnie go [młodzieńca] przywitail/ ij poľadźiwľzy go/ poľpoľu sie wefelili/ rzeczy rozmawiaiatz krotochwilné. *ForCnR* B2v, E; *RejWiz* 39v; *Mącz* [95]b; *ActReg* 87; *ZbylPrzyg* A4v. Cf *rozmawiać co z kim*.

rozmawiać co z kim (8): Prowadz iego miloftz botz lám ijdzie/ a rozmáwiáy s niym na dródze íprawy twoie. *OpecŻyw* 39, 51; IEden s páníą rozmawiał éicho fwoie rzeczy *RejFig* Dd6v; y dziwowali fię [uczniowie] że z niewiálthą rozmawiał [Jezus]/ wízakoż mu żaden nie rzekł ocz pytałz/ ábo co z nią rozmawiałz? *BibRadz Ioann* 4/27; *RejZwierc* 198v; y ták o nich [*Pismo Święte o aniołach*] pod czás/ iáko o Bogu lámym [...] gdy co z ludzmi rozmawiali/ mowi/ iákoby oni tymże lámym Bogiem być mieli. *CzechRozm* 7v; *WujNT Ioann* 4/27. Cf »z sobą rozmawiać«.

rozmawiać z kim (173): *BierEz* I, K4; nawiedzál tam świętego Iána będątz s niym na oney pulfczy/ rozmáwiál mile/ ij w iego oftrym żywocie potwierdzál. *OpecŻyw* 35, 24v, 30v [2 r.], 32, 39, 40 (13); *OpecŻywSandR nlb* 2v; *ForCnR* B3, C2v; *PatKaz III* 153; [gdy Księżyc jest w znaku Barana, należy:] Z kxiążęty/ z pany bogatemi/ y z infzemi przelozonemi dobrze rozmawiać. *FalZioł* V 49v; *FalZioł* V 49v, 50, 50v, 52 [4 r.], 52v [2 r.], 53; waruy fie młodziencze aby z ludzmi złymi nie rozmawiał *BielŻyw* 35; W nowym zakonie Angioł rozmawiał z Iozepthem wefnie. *GlabGad* L4v; *WróbŻołt* 34/20; *RejKup* c7; Potym rużywfy zaftępy przyciągnął do Mácedoniey/ á thám nálazł mátkę fwoię z niemocy powftháłą s którą przez máło dni rozmawiaiąc trwał. *HistAl* Dv; *KromRozm II* a3v; *RejWiz* 25v; Chufá przyffedł ku Abfalonowi/ pozdrowił go y rozmawiał fnim *Leop 2.Reg* 16 arg; *RejFig* Bb3; Ewilmerodách Krol Bábilońki [...] wyzwolił z więzienia Ioáchiná Krolá Iudskiego. Y rozmawiał z nim láłkáwie *BibRadz 4.Reg* 25/28, *Ioann* 4/27; Złączenie Venuffá Dzyen fczefzny ku poięczyu zoni/ panienkam fye przyłącz a fznymi rofmawiaiy *Goski* A3v, A3v; *BielKron* 28v marg, 35, 99v; Ieiune cum aliquo colloqui, Nie chutliwie s kim rozmáwiáć. *Mącz* 164d; Qui cum loquitur filius, S kim to rozmawia fyn. *Mącz* 340c, 137d, 197c, 223d, 236b; Do ktorego [św. Jana] potym [Bóg] połyła Anyoły fwoie/ ktorzy iáfnie z nim rozmawiali/ y opowiadáli ony rzeczy przyfzłe aż do fkończenia fwiátá *RejAp* 2v; *GórnDworz* Gg4; *RejPos* 10, 143v; *RejZwierc* 168; *BudBib Ruth* 2/19, *Dan* 1/19; Bo y Pan Bog mnożył ie [Żydów]/ y záfzwe fortunił [...]. Samże z nimi rozmawiał/ y tuż z nimi miefzkał *HistHel* A2; *BudNT Act* 24/26; fpuścił Pan ná Sodomę y Gomorę iáko defzcz śiárki y ognia od Páná/ to ielt/ Anioł on ieden ktory wprzod rozmawiał z Lotem/ [...] od Iehowy/ to ielt od lámego Bogá *CzechRozm* 42v; [św. Szczepan] nie przypífał tego iemu [Jezusowi]/ żeby on był przed tym ániołem: áni tego o nim powiedział/ żeby fie we krzu Moyżefzowi pokázowác y z nim rozmáwiáć miał *CzechRozm* 49v; tedy mi ie [żydowskie wywody] powiedz: ábyfmy ie fpolnie rozbierác [...] mogli/ fkađbyfmy potym iáko w fwey wierze wtwierdzenie brác/ ták też y z żydmi potężnie rozmawiać y mogli y vmieli. *CzechRozm* 102v, *ktv*, 40v, 43, 50v, 51v (11); *ModrzBaz* 143; láłkáwość iego [św. Symeona] y éichość táká była: iż z káždjm ochotną y ludzką twarzą rozmawiał *SkarŻyw* 31; Bo iáko żołnierze/ blizny ná woynie wzięte vkázuiąc/ z krolem befpiecznie rozmawiaią: ták y ci [święci] [...] wfzytko co chcą v krola niebiefkiego vprofić mogą. *SkarŻyw* 131; iedna páni popędliwie przybrána y wpiękrzona/ rozmawiała z nim [św. Hugonem] dofyc nieskromnie *SkarŻyw* 292; á rozmawiaiąc [Konstancjusz] z Athánazyufzem/ y wiedząc wielkich cnot y náuki człęká: czćić go nápotym y ważyć v fiebie poczał. *SkarŻyw* 391; [św. Maria z Egniej] Snu cielefnego bárzo máło wżywała [...]: á ieśli záfneła/ przez fen z Chryftufem rozmawiała *SkarŻyw* 581, A4 [2 r.], 87, 260, 292 [2 r.], 372 (19); *CzechEp* 131; Ia widząc tákie tergiwerfácyce/ mogłem był odiść/ ná X(iędza) K(anonika) winę włożywfy [...]/ bo nie tylko iż z Miniftrem náfzym rozmawiać fię chronił/ ále też

[...] zemną fię nie do końca przyſtoynie obſzedł *NiemObr* 25, 25 [2 r.], 49, 110; *ArtKanc* N3; *ActReg* 157; *LatHar* 377; A oto dwa mężowie rozmawiali z nim [*Jezusem*]: á ci byli Moyzeſz y Eliaſz *WujNT Luc* 9/30, *przedm* 34, *Mar* 9/4, *Act* 7/38, 10/27, 17/17, 18/19, 24/26; *SkarKaz*)(3v, 118b, 487b; I Ak żywá licá ſwego/ nie ráda rumienię/ Bo ná to v mężczyzny/ Inádne doſwiádczenie. Gryzie Gwozdzik w vřtach ſwych/ řtobą rozmawiaiąc/ Fárbiczkę z licá twego/ chuchánien ſpędzając *PaxLiz* D3; *KlonWor* 78. *Cf rozmawiać co z kim; czym z kim; z kim przez kogo; z kim o kim, o czym; »z sobą rozmawiać«.*

rozmawiać czym z kim (1): SŁyſzałeſ iuż tę pocieſzliwą Ewányelią/ y ty wdzięczne ſłowá Pána ſwego/ ktoremi tu raczył rozmawiać s tymi zwolenniki ſwemi *RejPos* 174.

rozmawiać z kim przez kogo (1): A gdy to z nią [*z Agar*] Pan przez Aniołá rozmáwiał/ vřdedł precz. *BielKron* 11v.

rozmawiać z kim o kim, o czym (32): Rozmyřlay tu z iaką poczeřnořcią cij trzey krolowie řtoią pytaiątz/ ij s panną różmawiaiątz o dóřtoienřtwie tego milego dzieciątka. *OpecŻyw* 24v, 24v, [57], 147v; *KromRozm II* t2v; *RejWiz* 96v; Będzie teř rzecz pomocna kiedy o nářnych pořpolitých naukach á czwiczeniach řtwarzilřmi będziem rozmawiać *KwiatKsiąř* L2v; [*wspominałem*] o onym ániele ktory z Iákobem zá pářly chodził/ tákže o onym ktory z Mánoáchem o Sámlřnie rozmawiał. *CzechRozm* 51v; Bo ácz oni [*Żydzi*] nie rádzi pořpolicie/ známi o tym řtáteczenie y porządnie rozmawiaią [...]: wřzákže [...] *CzechRozm* 102v; Rádbym dřiř z tobą o vřpráwiedliwieniu nářzym nákrotce rozmawiał *CzechRozm* 205v, A4, 43v, 49v, 83v, 103 (10); y zořtał [*řw. Benedykt u řw. Scholastyki*] ná cáłá noc/ o Bořkich rzeczách y przyřřlym kroleřtwie řlodko znią bez řnu rozmawiaiąc *SkarŻyw* 252; *CzechEpPorz* *3, *4; iř pan Chriřtus po zmartwych wřtániu/ vkázuiąc fię Apořtołom przez czterdřiřci dni/ rozmawiał z nimi o kroleřtwie Bořym *NiemObr* 74, 78; *ArtKanc* G12v; *LatHar* 531; nápomina tym liřtem [*do Efeřjan*] Páweł S. áby iáko poczeřli/ ták pořępowáli: o wyřlokich táiemnicách wiáry/ przyřrudnieyřzym z nimi rozmawiaiąc *WujNT* 666, *przedm* 34; *SkarKaz* 242a. *Cf »z sobą rozmawiać«.*

rozmawiać o kim, o czym (60): Tedy teř [*liřka*] řzlá w drogę ze přem. Ořlá w towarřřstwo máiać/ O pokućie rozmawiaiąc. *BierEz* R3, C3v; *OpecŻyw* 166v; Tho tá m řyřzey o wolnym y o niewolnym řywocie rozmawiali *RejWiz* A6v, 39, 126v; *BibRadz* 1. *Mach* 14/9, II 12b *marg*; *Quae res in quaestione versatur, Co zá gadká yeřt miedzy wámi o czym rozmawiacie. Mącz* 336a, 48d; iř gdzie dwa áłbo trzey o mnie rozmawiać będą/ ia záwřdy będą miedzy nimi. *RejPos* 112, 110v [2 r.], 113v; *RejZwierc* 80; Rozmawiali o mnie/ ktorzy řiedzą w bronie *BudBib Ps* 68/12[13]; *HistHel* D3v; Lecz řeřmy iuż o tym rozmawiali/ tego řzerzyć niehcę *CzechRozm* 43v, 3, 9, 107, 205; [*řw. Paweł pyta řw. Antoniego*] kto teř ná Páńřtwie Rzymřkim řiedzi? o czym gdy rozmawiaią/ Kruk przylećiał *SkarŻyw* 51; *MWilKHist* I3; *WujNT Iudae* 9; Ieřli dwa rozmawiaią/ mniema řeby o nim: Choć zá kim inřzym bieřą/ mniema řeby po nim. *KlonWor* 37. *Cf rozmawiać z kim o kim, o czym; »z sobą rozmawiać«, »rozmawiać to o tym to owym«.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Lecz oni [*uczniowie*] milczeli. ábowiem w drodze z řobą rozmawiali ktoby z nich był więřszy. *WujNT Mar* 9/34.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tako (1); przytoczenie poprzedzone słowami: mówiąc (4), powiedając (1), rzekąc (1); rozmawiając powiedział (1)] (8): Y [liszka] wzięwłszy [przebranie maskary] oględowała/ A [t]áko z nią rozmawiała: Cożci po tákiey podobie/ Kiedy niemálfz mozgu w tobie. *BierEz* I, P3; *OpecŻyw* [57]; Tedy przypadł ftrách ná wlfytkie/ y rozmawiali fami z fobą/ mówiąc: Coż to tákie zá flowo? *Leop Luc* 4/36; *BibRadz Mar* 8/16; *BudNT Luc* 4/36; [Szatan] Wzięwłszy ná fię ofobę wężową/ począł z niewiálfą rozmawiać: Czemułz wam Bog rofkazał pościć/ á nie ieść zkáždego drzewá to co ftworzone ieft/ ku pożywieniu? *SkarŻyw* 260; *WujNT Act* 26/31.

Z przysłówkiem ilościowym zastępującym dopełnienie bliższe [w tym: wiele (4), niemało (1)] (5): bo niemiała [Maryja] zwyczajiu wiele z ludzmi rozmawiać/ a zwlálfcza z męźczyznami. *OpecŻyw* 24v, 164v; Co tho ieft fwego f stanu używáć pocźciwie/ [...] Sokrates [...] Niemało zemną o tym theż rozmawiać raczył. *RejWiz* 96v; *Mącz* 236b; Ano Sylenus też Mędrzec ieden/ gdy do Adryaná Czełárzá był zá więźniá przywiedzyon/ gdy z nim wiele rozmawiał/ po rozmowach onych prosił Czełárzá áby go wolno puścił. *RejZwierc* 168.

W połączeniach szeregowych (3): Trzećie/ może poznać [cudzołożnika] s fpráwy á poftáwy oney pary podeźrzáney/ iefli fye oblápiáią/ cáłuią/ częfto rozmawiaią/ k fobie vsmiecháią. *GroicPorz* 112; *RejPos* 10; Syn Boży sftał fię człowiekiem: ábyfmy fámego Bogá náfzego nie tylo do nas mowiącego fłucháć: ále y nań pátrzyć/ z nim rozmawiać y iego fię dotykáć mogli. *SkarKaz* 487b.

W porównaniach (3): fław święte żywoty ich czytay/ y iako z żywemi rozmáwiay. *SkarŻyw* A4; y dopiero zroznowy Páńfkiey wziął [Mojżesz] zakon/ y náukę ná wfzytko. y od onego czáfu rozmawiał z nim P. Bog wkáždey potrzebie/ iáko przyiáciel zprzyiácielem. *SkarŻyw* 481, A4.

W charakterystycznych połączeniach: bezpiecznie rozmawiać (4), cicho, z cierpliwością, często (4), długo, dobrotliwie, jasnie, łagodnie, łaskawie (4), mile, miłościwie, na krotce, niechutliwie, nieskromnie, ochotnie (ochotną i ludzką twarzą) (2), pokornie, porządnie, potężnie, przytrudniejszym, rad, roztropnie, skromnie, słodko (2), spokojnie, statecznie, towarzyskim obyczajem, uciesznie, wesele (wesoło) (2), żalobliwie.

Zwroty: »rozmawiać jeden ku drugiemu« (1): Y był ftrách ná wfzytki/ y rozmawiali ieden ku drugiemu [colloquebantur ad invicem] mówiąc. Co to zá rzecz? *BudNT Luc* 4/36.

»rozmawiać między sobą« = *ratiocinari ad invicem PolAnt* [szyk zmienny] (4): *BibRadz Mar* 8/16; *Dramaticum carmen*, Rzecz którą perfony w komediey miedzi fobą rozmawiają/ á nie poeta który komedią popifał. *Mącz* [95]b; *RejPos* 110v; Ktorego [syna właściciela winnicy] wyżrzawłszy oracze myślili fami w fobie (*marg*) rozmawiali miedzy fobą. (–) rzekąc: [...] *WujNT Luc* 20/14.

»z sobą rozmawiać« [w tym: o kim, o czym (6), około czego (1), co (1)] = *inter se fabulari Mącz; loqui ad invicem Vulg* [szyk zmienny] (21): Tedy ony co wiecháły [tj. myszy, które uciekły przed kotem]/ Sámy z fobą rozmawiały: Sioftry iuż fie wyftrzegaymy/ Nie koźdemu dowierzaymy. *BierEz* P3; *OpecŻyw* 11v; Rozmawia tu z fobą troiáki ftan Pan/ woyt profty/ trzeći z nim Pleban. *RejRozpr* Av; Ale wfák fpołu poydзецze Rozmawiać f fobą bedziecze *RejKup* v4v, b4v; Yutro/ yáko prosiłz/ o koścyele/ co pan bog da z fobą rozmáwyáć bęđzyewá. *KromRozm II* y3; *Leop Luc* 4/36; ále inego pofelstwą nie dali/ tylko ná ofobney biefiedzie bęđąc towarzyskim obyczáiem sfobą rozmawiali Arcybifkup z kfiążęciem Weneckim Lauredynem. *BielKron* 410, 452v; *Includere in dialogos*, Niektórą rzecz

ták nápyfác yákoby dwie/ trzy álbo kilká oľob s ľobą o teyto rzeczy rozmawiały. *Mqcz* 84c, 27d, 86c, 172a; A dla tegoś do mnie przyľzedł/ ábyswá ielzće z ľobą co [= *jeszcze trochę*] rozmawiała: tedy [...] mow ku mnie *CzechRozm* 224v, 10v, 40v, 164v; O iáki tám płáč był: iáka poćiechá/ gdy iuľ ľpolnie okoľo onych táiemnic Bożych/ rozmawiać z ľobą [*Józef z Maryją*] bezpiećnie poczęli. *SkarŻyw* 243; A bęďac w domu/ pytał ich [*Jezus uczniów*]: Coście (*marg*) z ľobą. G. (-) w drodze rozmawiaeli. *WujNT Mar* 9/33, *Luc* 24/14, *Act* 26/31.

»sobie rozmawiać« [*szuk zmienny*] (9): álic dwa mężowie/ Siedzac o ludzkich ľprawách rozmawiaia ľobie. *RejWiz* 126v, 25v, 39; Iáko potym ľzedł [*Jezus*] do ogroycá rozmawiać ľobie z Bogiem oycem ľwoim *RejPos* 104; ktorzy [*zwolennicy, tj. uczniowie*] gdy ľzli z Ieruzalem do Emaus/ rozmawiaia ľobie o dziwnych ľprawach męki y z martwych wľtania Páńľkiego/ vkazał ľie im Pan *RejPos* 110v; Antygon on wielki á walećzny krol/ chodźil iednego czáfu miedzy namioty odmieniwfzy ľie/ náľłuchawiaia kćzemu ľie teź iego ludzie máia/ y o czym teź ľobie rozmawiaia. *RejZwierc* 80, 198v; *HistHel* D3v; *CzechRozm* 88v; *MWilkHist* 13; Ná weľelu przypátrz ľię iákowa ich [*młodzieńców*] ľprawá/ [...] Powiem ná nie co oni ľobie rozmawiaia/ Iáko pilno pánienkę káďdą vpátrua. *ZbylPrzyg* A4v.

»rozmawiać spoľu, wespoľek« = *consultare in communi PolAnt* [*szuk zmienny*] (3:2): Ktoreé to ľa rzeczy/ ktoré rozmawiaćie ľpolu idátz/ a ielťecie ľmutni. *OpecŻyw* 167v; *BibRadz* 1.*Mach* 14/9, *Mar* 8/16; Dictitare in sermonibus, Rozmawiać s ľobą weľpoľek/ á czeńto ná pámieć przywodźić. *Mqcz* 86c; A oni rozmawiaeli weľpoľek o tych wľzykich [!] rzeczách/ ktore ľię przyďały. *MWilkHist* 13.

»rozmawiać to o tym to owym« (1): szedľem do Pana Hetmana wziął mnie podle siebie rozmawiaľ to otym to owym powiedziaľem ze mam kilka sľow zwm mowic. *ActReg* 85.

»ustnie rozmawiać« (3): Wzywálic Pána tego á on ye wľľłuchawaľ/ Vľtnye w ľłupye tećzowym czeńto z nimi rozmawyaľ *LubPs* Xv; izem o rzeczách tych wielkich y powaźnych/ vľtnie z káďdym z was rozmawiać nie mogľ/ vmyľniem to wam ná piľmie podaľ. *CzechRozm* A4; *CzechEpPORz* *4.

»rozmawiać przez znaki [okoľo czego]« = *porozumiewać się, używajac znaków* (1): Potym ľtárfzy náľz daľ im [*tubylcom*] znać áby przyľzli do iego okręťow/ ktorzy tho vcźynili/ támże byli weľeli y rozmawiaeli s ľobą przez znáki okoľo frymárkow. *BielKron* 452v.

Szeregi: »gadać i rozmawiać« (1): a tako ľiedziały ľpolu [*Elźbieta z Maryją*] rowno/ ij poczeńlafta s ľobą gadatz ij rozmawiatz *OpecŻyw* 11v.

»rozmawiać, (i, a, abo) pytać (się)« = *fabulari a. loqui et (aut) quaerere Vulg* [*szuk 3:3*] (6): *OpecŻyw* 24v [2 r.]; miey tę pociechę/ iz gdy ľie bęďiesz pytał/ á rozmawiaľ o tim Pánu ľwoim/ iz on ľie tobie obiáwi/ y otworzy oczy y ľmyľly twoie. *RejPos* 113v; Y ľtáło ľię gdy ľobie rozmawiaeli/ y miedzy ľobą pytáli/ álic ľam Iezus przyľbliźywľzy ľię/ ľzedł z nimi. *MWilkHist* 13; y dźiwowáli ľię [*uczniowie Jezusa*] że z niewiaľtą mowil. Wľzákoź żaden nie rzekł: O co pytałz/ ábo co z nią rozmawiaľz? *WujNT Ioann* 4/27, *Luc* 24/15.

Przen [z *kim*, z *czym*] (2) : Záchoway ľynu moy przykazania oycá twego/ á nieopulfćzay roľkazania máthki twoiey. Przywiaź ie w ľercu twoim ná káďdy czás/ á obwiń okoľo gárdľa twego. Gdy bęďiesz chodźil/ niech ľthobą idą: gdy bęďiesz ľpaľ/ niechayćie ľtrzegą: gdy oćkniesz rozmawiaiy ľnimi *Leop Prov* 6/22.

a) Rozprawić się zbrojnie (1) : Ktorem Alexander odpowiedział/ otworzł brony miejskie ielli chcecie wydź rąk walecznych/ á gdy z Dáriufem koniec wczynię tedy íwámi będę rozmawiał [*vobiscum colloquio fungar*]. *HistAl* D2.

a. O porozumiewaniu się z Bogiem: modlić się; też: o Bogu mówiącym do ludzi [z kim] (6) :

Zwrot: »na modlitwie rozmawiać« (1): odpuście mi [*Panie*] też/ [...] ilekroć okrom ciebie co inższego rozmyślam/ kiedy z tobą ná modlitwie rozmawiam. *LatHar* 604.

»z Panem rozmawiać« (2): [*św. Piotr z Werony*] siedząc v nog Pánfkich/ we dnie y wnocy z Pánem rozmawiał *SkarŻyw* 371; *LatHar* [+9]v.

Przen (3) :

Zwrot: »z Bogiem rozmawiać« (2): Bo kto dobrze czcie z Bogiem rozmawia *BielŻyw* 171, 110.

a) O wypowiedziach Pisma Świętego [czym] (1) : A iż íe tak Bogu ípodobálo/ iákoś trudnymi łowy rozmáwiáć z ludzmi/ tedy [...] *CzechRozm* 149.

b. Naradzać się; censere, considerare, consiliari, consulere, deliberare Cn (5) :

rozmawiać na co [= o czym] (2): Dzień Nowego Lata w piątek posłowie nic nie sprawowali, jeno zszedszy się wysłyszeli ty artykuły sterminowane, aby się na nie lepiej namyślić mogli do jutra. A tak zszedszy się w sobotę rozmawiali na ty artykuły. *Diar* 51, 56.

rozmawiać z kim (2): a k temu nas dochodziło to IchM na posły koronne uskarżywanie, że się IchM rady nie dokładywali z nimi nie rozmawiali i tym by się snadź sejmy przeszłe niszczyć miały *Diar* 84. Cf »rozmawiać z sobą«.

rozmawiać o czym (1): o czym [o zdobywaniu pieniędzy na wojnę] czętło y wiele wżytcy ítanowie Koronni ná Seymiech rozmawiali [*disputatum est*]. *ModrzBaz* 119v.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Lecż Pánná vtrapioná iáką ielt chorobą/ Co kto może wymyślić rozmawiajmy z sobą. *PaxLiz* Bv.

Zwrot: »rozmawiać z sobą« (1): *PaxLiz* Bv cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

c. Negocjować, zabiegać o coś u kogoś; pertractare BartBydg [w tym: z kim (4)] (5) : *BartBydg* 230; Przythym rozmawiał ínimi [*Paweł z Genui z radnymi moskiewskimi*] profząc/ áby mógł żeglować do iego źemie rzekámi *BielKron* 436; CZęstokroć wiele ludzi Zacnych [...] rozmawiali zemną y z nárzekánim/ zem íe o to nie ítárał/ áby prace y pífmá iego [*Mikołaja Sępa Szarzyńskiego*] do kupy były zá moim ítáránim zebrane y światłu pokazáne. *SzarzRytJSzarz nlb* 2.

rozmawiać około czego (1): Począł Boleśław z biskupem Prándotą około podniefienia kości S. Stánífláwá rozmawiać á ítarać íe o to. *BielKron* 361v.

rozmawiać co [= o czym] (1): iż [...] Páweł z miáltá Genueníkíego [...] iechał [z *poselstwem*] do Moskwy: tám będąc/ miefzkał dwa miefiáca rozmawiaíac wiele rzeczy s Pány Rádnymi Moskiewfkimi. *BielKron* 436.

2. Mówić, wypowiadać się; przemawiać, rozprawić na jakiś temat; disserere PolAnt, Vulg, Cn; loqui PolAnt, Vulg; obloqui PolAnt; tractare Calag; disputare Vulg (21) : á ípilnością słuchać będą gdy mówić będę/ y gdy będę dłużej rozmawiał/ zátulá sobie vftá íwe ręką. *BudBib Sap* 8/12; *Calag* 534b; *WujNT Act* 18/4.

[*rozmawiać ku komu*: a ydącz [Jezus do Jeruzalem] rozmawiał rozżkownie szłowa kv apoftholom, a ony pylno szłuchayą yego szłow *RozmyślDomin 2*.]

rozmawiać co (3): [trzej królowie] Na dródze rozmawiałij tak ty wielmożneé rzeczy/ gwiaźdo ty náłł wodz pewny/ dowiedz nás wdom krolewki *OpecŻyw 21*; Vítá špráwiedliwego zwyczáią fię mądrością/ á ięzyk iego rozmawia rozłádek. *BudBib Ps 36/31*[30]. Cf *rozmawiać co z kim*; »rozmawiać słowa«.

rozmawiać co z kim (1): A [Jezus] nákoniec y o Duchu šwym šwíety m nam to obycéc raczył/ Iż nic inšzego wam nie przyniešie áni wymyšli/ iedno tho poduščy w was/ com ia rozmawiał z wámi. *RejPos A6*.

rozmawiać miedzy kim (2): Iezu ienžes miedzi doktory barzo mądrze dziecięciem będącz rozmawiał. šmiłuy fię nad nami. *TarDuch Bv*; *BielKron 265*.

rozmawiać z kim (3): A wedle obyczáiu Páweł wšedł do nich [do Żydów w synagodze]/ y po trzy šoboty rozmawiał z nimi z pišmá. Wykładáiąc y dowodząc/ iż Chriřtus mušiał vćierpieć j wítác zmartwych *BudNT Act 17/2*; A Páweł wedle zwyczáiu šwego wšedł do nich [do Żydów w synagodze]/ y przez trzy Szábáty rozmawiał z nimi z pišmá *WujNT Act 17/2*. Cf *rozmawiać co z kim*.

rozmawiać o kim, o czym (5): *RejWiz 157*; *GórnDworz O4v*; A ty šynu człowieczy/ šynowie ludu twego rozmawiaią o tobie zá šciáną (*marg*) wł: Podle šcian/ to ieft/ potaiemnie. (-) *BudBib Ez 33/30*; ktorym teź [Jezus uczniom] šiebie šámego po šwey męce štáwił żywym w rozmáitych dowodźiech/ przez czterdziešci dni fię im vkázuiąc/ y rozmawiaiąc o kroleřtwie Bożym. *WujNT Act 1/3, przedm 37*.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (2); mowa niezależna (1)] (4): Aż go więc niepoznawali/ Ci co názád zořtawali. A iedno zá nim pátrzáiąc/ Pytáli tak rozmawiaiąc: Miły bráćie co ty mniřz/ Nářzli ono ieft towarzysz. *BierEz Bv*; *OpecŻyw 21*; *RejZwierc 269*; wřzyřcy fię škupiřzy rozmawiałi: tákeš my wiele złego temu człeku vczynili: á pátrćie iáko to ćierpi. *ŠkarŻyw* [236].

W charakterystycznych połączeniach: *mądrze rozmawiać, rozkosznie; rozmawiać z rozsądkiem, za ścianą [= w tajemnicy]*.

Zwroty: »języki swemi rozmawiać« (1): Vítá špráwyedliwego mądroć rozmylláya/ A z rozłádkyem yęzyki šwemi rozmawyaýą *LubPs K2v*.

»rozmawiać słowa« [szyk zmienny] (1): Patrz teź po dlugiem wielmi kázaniu/ iáko [Jezus] ijdzie z góry/ a zwolenicy ciřną fię ku iego miłóci/ aby pilniey šłowa báčzyli ktoré rozmawia. *OpecŻyw 42v*; [*RozmyślDomin 2*].

»rozmawiać słowy (I)« (1): Tenže tho s šwiáthem z dobrym towarzyszem šwoim/ y z iego ozdobnemi przypadki žegnáiąc fię rozmawia krotkimi šłowy. [...] DOřyciem fię iuź nábył ná tym nędznym šwiece *RejZwierc 269*.

»rozmawiać usty swemi« (1): Oto rozmawiaią vřty šwemi [*loquentur in ore suo*]/ miecze w wárgach ich *BudBib Ps 58/7*[8].

Szereg: »rozmawiać i kazać« (1): Kryřtus w tym košćiele [šwiątyni Šalomona] po wtore zmurowánym od Symeoná był ná ręce wzięt/ miedzy doktory w náukách rozmawiał/ y tám kazał. *BielKron 265*.

3. Rozmyślać, rozważać; loqui PolAnt, Vulg; disserere, meditari PolAnt; dicere Modrz (16) :

rozmawiać około czego (1): Ale dawfzy pokoy Therfycie/ rozmawiaymy dálej około rozdawania vrzędow. *ModrzBaz* 40v.

rozmawiać o kim, o czym (5): *OpecŻyw* 168v; Mielifmy tu o chorobie którą poŝpolity lud á owfzém Wiewłki Trzåŝcå zowie/ á theraz będziem rozmåwiåć ó Trzëfåwicy *SienLek* 142; *BudBib Ps* 76/12[13], *Eccli* 14/21; åle on [ŝw. *Pawel*] tylko o wierze y o wfpråwiedliwieniu z wiåry pochodzåcym rozmawia. *CzechRozm* 75v.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Oracz niegdy w mieŝcie chodzåc A nå ftany ludzkie påttrzåc: Nåczåł ŝam z ŝobå rozmawiaåć/ Ktorychby miaå nålådowåć: Rzekåc [...] *BierEz Pv*.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikiem: tak (1); przytoczenie poprzedzone słowem: rzekåc (1)] (3): *BierEz Pv*; Powieda thu Pan/ iż ŝie włëkł on nędzny ŝåfårz onego tåk frogiego vpomienienia Pånłkiego. A włëknåwŝy ŝie ŝłuchay czo ŝam s ŝobå tåk rozmawia ŝobie: Y coŝ ia mam czynić nędzniczek *RejPos* 193; *RejZwierc* 151; [Rozmawiaåłem wfercu moiem rzekåc. Oto wielki vczynionem *HierWielEccl* 1/16].

Zwrot: »sam z sobå rozmawiaåć« [w tym: co] [szyk zmienny] (5): *BierEz Pv*; ŝpytałgo [*Krates młodzięca*] czo tu dziaåłåz, y odpouiedziaå młodzięniec, ŝam zŝobå rozmauiam *BielŻyw* 35; *RejPos* 193; åle bådźcie nåpełnieni Duchem ŝwiętym/ rozmawiaåc ŝami z ŝobå/ w Pŝålmiech/ w Hymnåch/ y w piofnkåch duchownych *WerGoŝc* 268.

»rozmawiaåć w sercu swem« = *loqui in corde suo Vulg, PolAnt (1):* Drżycie/ å nie grzeŝczie/ rozmawiaycie w fercu ŝwem/ w komorze ŝwey/ å milczcie. *BudBib Ps* 4/4[5]; [*HierWielEccl* 1/16].

»rozmawiaåć miedzy sobå« (1): A oni [*uczniowie*] myŝlili ŝami w ŝobie (*marg*) Abo rozmawiaåli miedzy ŝobå. [...] (-)/ mowiaåc: Zeŝmy nie wŝięli chlebå. *WujNT Matth* 16/7.

»rozmawiaåć sobie« = *loqui sibimetipsis Vulg [szyk zmienny] (3):* *RejPos* 193; Abowiem påttrz gdy nå pogrzebiech bywamy/ [...] poćichu ŝobie rozmawiamy: Bråcie/ å coŝ dziaååć/ wfzytkimci nam tåm byå. *RejZwierc* 151; *WujNT Eph* 5/19.

Szereg: »rozmyŝlaåć a (albo) rozmawiaåć« = meditari et disserere a. loqui PolAnt (3): Bo niemåŝ lepłfë pomocy anij lëkarftwa w takowych rzeczåch/ iako rozmyŝlåiåtz albo rozmåwiåiåtz o milym bodze. *OpecŻyw* 168v; Błogi måŝz ktory rozmyŝla mådrze zacne rzeczý/ a ktory z roŝtropnoŝci ŝwey rozmawia o rzeczach ŝwiętych. *BudBib Eccli* 14/21, *Ps* 76/12[13].

Przen (2) :

rozmawiaåć o czym (1): Vprzedzåły oczy moie ŝtraŝe/ rozmawiaåc o wyroku twoiem. *BudBib Ps* 118/148.

Zwrot: »z sercem rozmawiaåć« (1): Pomnię nå ŝpiewånie moie/ w nocy z ŝercem moim rozmawiam [*cum corde meo meditor*]/ y rozbiera (to) duch moy. *BudBib Ps* 76/6[7].

4. [Namawiaåć do odståpienia, buntowåć; avertere, avocare, sollicitare Cn [kogo komu]: Abyŝmy Bliŝniemu nålżemu Måŝzonki y Czelådzi nie rozmawiaåli/ åni Bydłå iego nie oddalåli. *LuterMalKat* D4.]

Synonimy: 1. dysputowåć, gadaåć, rozprawiaåć; 2. gadaåć, powiadaåć, rozprawiaåć; 3. rozmyŝlaåć, rozważåć.

Formacje współrdzenne cf MOWIĆ.

Cf **ROZMAWIAJĄCY, ROZMAWIANIE**

KO